

Autor: Bradley J. Birzer

První průkopníci na poli antiutopií 20. století vzešli z prominentních britských rodin. Ten zřejmě úplně první z nich, **Robert Hugh Benson**, byl třetím synem **E. W. Bensona**, arcibiskupa z Canterbury (1882-1896). V souladu s přáními svého otce složil Robert svaté sliby, aby se stal anglikánským knězem, následně však v roce 1903 Británii šokoval konverzí ke katolicismu. Do své smrti v roce 1914 stihl Robert sepsat a vydat nesmírně vysoký počet knížek pro děti, pobožností, článků, her, hagiografií, historických i současných románů i science fiction. [1] Bensonovo mistrovské sci-fi dílo *Pán světa* bylo poprvé vydáno roku 1907. Nepochybně si byl vědom, že nic podobného se – s výjimkou několika posledních stran Twainova *Yankeeho z Connecticutu na dvoře krále Artuše* – dosud ve vydavatelských domech neobjevilo. V předmluvě ostatně vědoucne prohlásil: „Jsem si plně vědom, že jde o šokující knihu.“ [2] A v prostředí mírumilovné edwardiánské Anglie roku 1907 jí jistě byla.

Monsignor R. H. Benson v říjnu 1912.

V roce 1917 už však působila jako romantická tužba po ztraceném světě – natolik Velká válka proměnila svět. Víc než romantickou se ale jevila prorockou, podobně jako vize kardinála Newmana o zničeném světě z minulého století. *Pán světa* vykresluje svět ovládaný nesvatým spojenectvím či spojením svobodných zednářů a komunistů. Bensonovi komunisté se ale ve srovnání se nesčetnými ukrutnostmi svých protějšků ze skutečného světa – od bolševické revoluce dodnes – jeví takřka krotce. V románu spíš připomínají salonní levičáky než zrůdy, které jen o desetiletí později vedly nemilosrdné sovětské gulagy. V *Pánu světa* ještě existuje katolická církev, víra v její učení však hluboce upadla a většina zbývajících disidentů žije v někdejší Itálii, kde vznikla rezervace. Ve skutečnosti všichni odpůrci napříč celým spektrem žijí poblíž starobylého města Řím. Na rozdíl od většiny antiutopických společností se té zednářsko-komunistické daří vcelku dobře a její ekonomika vzkvétá. Její vůdci věří, že se jim podařilo vytvořit „nové lidstvo“ s tím, jak „se vnější skutečnosti staly nesmírně mocnými; a víra – kromě těch, kteří zjistili, že Vůle a Milost jsou vším a emoce ničím – připomíná batole lezoucí mezi obřími stroji.“ Aby uspokojili představivost svých obyvatel, přebírají komunisté-zednáři vnější formu mše, zbavují jí podstaty a naplňují ji sekulárním obsahem. Namísto uctívání božského směřuje nová mše o zbožštění lidstva.

Život byl zřídlem a středem všeho, oděn do nádherných rouch starého uctívání. Myšlenka byla samozřejmě Felsenburghova, i když se zmiňovalo německé jméno. Byl to svým způsobem pozitivismus, katolicismus bez křesťanství, uctívání lidstva bez jeho nedostatků. Nebyl tu oslavován člověk, ale jeho Idea, zbavená nadpřirozeného principu. Uznávána byla i oběť - instinkt oltářní svátosti zbavený požadavků transcendentní Svatosti za spáchání krvavého zločinu... Vlastně - vlastně, řekl Percy, bylo to chytré jako ďábel a odvěké jako Kain. [4]

Takováto proměna převrací celý smysl mše, která jen dodává liturgii a umění čehosi, co kdysi bývalo transcendentně posvátné. Jen v Římě se nezapomínalo, „že člověk je lidský, nikoliv božský, jak prohlašoval zbytek světa - lidský a tím pádem lehkovážný a individualistický; lidský a proto zaměstnán jinými zájmy než rychlostí, čistotou a přesností.“ Zbytek lidstva se stal v Bensonově světě jednolitou mechanistickou masou, zbavenou veškeré osobnosti.

Kdysi, když byl svět mladý, podnikl Satan útok na tělesnou schránku - s plamennými biči a děsivými bestiiemi; v šestnáctém století směřoval na intelektuální část člověka; ve dvacátém pak na zdrojnice morálního a duchovního života. Teď se zdálo, jako by ofenzíva probíhala na všech frontách zároveň. Nejvíce se však bylo třeba obávat pozitivního vlivu humanitářství: podobně jako království Boží přicházel oděn mocí; drtil romantické a imaginativní, svou pravdu si spíš osoboval, než by ji prosazoval; dusil polštářem namísto útoků a dráždění ocelí nebo kontroverzí. Jako by si skoro objektivně klestil cestu do vnitřního života. I lidé, kteří sotva slyšeli jeho jméno, se podřizovali jeho zásadám; kněží je přijali za své podobně jako Boha při přijímání - zmínil jména nedávných odpadlíků - děti ho pily jako samé křesťanství. Duše „přirozeného křesťana“ se podle všeho stávala „duší přirozeného nevěřícího.“ Útlak, volal kněz, by byl vítaný jako spása, vymodlený a přijímaný; obával se však, že úřady na to byly příliš zchytralé a dokázaly rozeznat jed od protijedu. Mohly se sice objevit jednotlivé případy mučednictví - vlastně se objevovaly, a hojně - ale k těm docházelo spíše navzdory sekulární vládě, nikoliv kvůli ní. [5]

Benson předvídal - i když se zjevnějším náboženským podtónem - mnohé z toho, co humanisté jako Irving Babbitt a Paul Elmer More zanedlouho uvedli do akademické sféry. Nikdy předtím nestál katolík před tak dramatickou volbou mezi Boží a Lidskou obcí.

Měl před sebou dvě Augustinova města: jedním z nich svět stvořený, organizovaný a fungující sám o sobě, jak jej vykládali muži jako Marx a Herve, socialisté a materialisté a nakonec i požitkáři, v posledku shrnutí ve Felsenburghovi. Druhý viděl před sebou na obraze pojednávajícím o Stvořiteli a stvoření, božském záměru, vykoupení a transcendentním a věčném světě, odkud všechno vzešlo a kam vše směřuje. Jeden z těch dvou, Jan a Julián, byl vikář, a ten druhý opice boží.

[6]

Pán světa končí výjevy hromadného ničení a zkázy, když komunisté-zednáři nařídí masivní nálet zeppelinů na Řím, který srovná Vatikán se zemí, a tak ohlásí Apokalypsu předpovězenou svatým Janem Zjevovatelem.

Poznámky:

[1] Nejlepší prací o Bensonovi, jeho době a kontextu je kniha Josepha Pearce *Literary Converts: Spiritual Inspiration in an Age of Unbelief* (San Francisco, CA: Ignatius, 1999), s. 17-29.

[2] Robert Hugh Benson, *Lord of the World* (1907; Holicong, PA: Wildside Press, n.d.), předmluva. V Americe se objevila v roce 1908 díky newyorskému vydavatelství Dodd, Mead.

[3] Benson, *Lord of the World*, s. 37.

[4] Benson, *Lord of the World*, s. 141.

[5] Benson, *Lord of the World*, s. 108-109.

[6] Benson, *Lord of the World*, s. 114.

Článek Bradleyho J. Birzera *The First Dystopian: Robert Hugh Benson* vyšel na stránkách *The Imaginative Conservative* 24. dubna 2015.

Související články:

- Průvodce dystopickou literaturou
- Vzestup dystopické literatury
- Tolkien jako člověk a tvůrce mýtu
- Budoucnost dystopické literatury
- Tolkienovo křesťanství: Ústřední, nikoliv okrajový prvek
- Dystopická vize Aldouse Huxleyho
- Dystopická vize Orwellova „1984“
- Tolkien, Wagner a prsteny moci
- Bradburyho Chodec: Chůzí k prohlédnutí
- Papež František vyzývá „neplodnou“ Evropu, aby zajistila „přijetí imigrantů“